

Еколошко удружење „Чувари Природе“

**ИЗВЕШТАЈ О КОНТРОЛИ УСПЕШНОСТИ ГНЕЖЂЕЊА БЕЛОГЛАВОГ СУПА
НА ЗАШТИЋЕНОМ ПОДРУЧЈУ СРП "УВАЦ"**

Белоглави сун *Gyps fulvus*, заштитни знак СРП „Увац“ (фото: Брано Рудић)

Пожега, децембар 2021. године

Резерват УВАЦ

„Резерват Увац“ д.о.о.

31320 Нова Варош

Трг војводе Петра Бојовића број 3

На основу уговора број 874/21 од 06.12.2021. године сачињеног између управљача Специјалног резервата природе „Увац“ - „Резерват Увац“ д.о.о. и Еколошког удружења „Чувари природе“ о реализацији Контроле успешности гнежђења белоглавог супа на заштићеном подручју СРП „Увац“ (укључујући и цензус) обављена су теренска истраживања, прикупљени су подаци, извршено је снимање/фотографисање терена и птица, као и анализа и синтеза података. На основу наведеног припремљен је Извештај о реализованим активностима, који се овим путем доставља.

Пожега, децембар 2021. године

С поштовањем,

Председник

САДРЖАЈ

1. Преглед планираних и изведених активности

- Теренска истраживања
- Канцеларијски рад

2. Методологија истраживања и рада

3. Резултати мониторинга

- Преглед бројности птица по колонијама
- Анализа негативних фактора и утицаја
- Анализа предузетих мера и активности заштите

4. Дискусија и закључак

5. Литература

Белоглави суп на месту одмора и окупљања у колонији Радоиња (фото: Брано Рудић)

1. ПРЕГЛЕД ПЛАНИРАНИХ И ИЗВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ

За потребе мониторинга колонија белоглавог супа *Gyps fulvus* у СРП „Увац“ планирана су и обављена теренска истраживања и канцеларијски рад.

Теренска истраживања

1. цензус – бројање јединки је обављено на свим локалитетима унутар и у непосредној околини заштићеног подручја где је до сада врста евидентирана на местима гнежђења и/или одмора (Увачко језеро са клисурама река Вељушнице и Кладнице, Златарско и Радоињско језеро, стена Јања, Муртеница и Доброселица),

2. обављено је евидентирање чинилаца и утицаја на популацију белоглавог супа и њихова станишта, посебно у односу на одредбе Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка и 14/2016), Уредбе о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/2012) и установљени режим заштите и мере прописане Уредбом о заштити Специјалног резервата природе „Увац“ („Службени гласник РС“, бр. 25/2006 и 110/2006). Акцент је дат на анализу броја посетилаца и њиховом утицају на популацију белоглавог супа, на гнежђење и успешност гнежђења на годишњем нивоу у СРП „Увац“ у циљу прописивања мера за умањивање тог ризика,

3. обављен је увид у реализоване мере и активности на очувању белоглавог супа предвиђених Планом управљања СРП „Увац“ 2013.-2022. и Програмом управљања СРП „Увац“ за 2021. годину (сагледавање успешности управљања колонијама белоглавих супова у односу на стручне службе управљача заштићеног подручја, чување и рад чуварске службе, постављање инфо табле – упозорења, обавештења и забрана које су у функцији заштите белоглавих супова, утврђивање степена изграђености и функционалности пешачких стаза, видиковаца, утицаја броја, траса и периода туристичких посета водом и копном, пружање помоћи повређеним и оболелим јединкама белоглавог супа итд.),

4. извршен је обилазак активног хранилишта за белоглаве супове и друге некрофаге врсте на локалитету Манастирине, К.О. Комарани, општина Нова Варош, у циљу сагледавања тренутне ситуације прихране на самом хранилишту (утврђивање присуства и количине кланичног отпада, нивоа одржавања и чишћења уређеног хранилишта, околног простора и прилазних путева, бројање присутних јединки белоглавих супова и других животињских врста),

5. обављен је разговор са управљачем СРП „Увац“ у циљу прикупљања информација и података о динамици и количини доношења хране (кланичног отпада и угинуле стоке) на хранилиште, у вези сакупљања, превоза, прераде и уништавања непоједених остатака/отпада са хранилишта, као и о досадашњем раду, евентуелним проблемима и начинима превазилажења истих.

Канцеларијски рад

На основу теренског обиласка заштићеног подручја, разговора са свим заинтересованим странама, прикупљених информација и података и анализе важећих докумената које доноси управљач СРП „Увац“, израђен је Извештај о контроли успешности гнежђења белоглавог супа на заштићеном подручју СРП „Увац“ за период 17.– 31.12.2021. године.

Увачко језеро, место гнежђења белоглавих супова (фото: Брано Рудић)

2. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА

За потребе мониторинга колонија белоглавог супа обављен је теренски излазак и главни цензус 22.12.2021. године. Обављени су и појединачни теренски изласци и провере бројања 24.12.2021. и 25.12.2021. године.

За потребе праћења колонија белоглавог супа обављена су теренска истраживања током којих је извршено бројање јединки методом цензуса, визуелно опажање појава и феномена који негативно утичу на белоглаве супове и њихова станишта, анализа спроведених активности на управљању колонија белоглавог супа у складу са важећом легистлативом и документима управљача СРП „Увац“, прикупљање информација путем разговора и интервјуа са заинтересованим странама, а кроз канцеларијски рад обављена је провера свих релевантних докумената у циљу анализе података и информација од значаја за заштиту, очување и унапређење природних станишта и колонија белоглавих супова.

Саставни део Извештаја о контроли успешности гнежђења белоглавог супа на заштићеном подручју СРП „Увац“ за период 17.–31.12.2021. године је и оригинална фотодокументација птица (белоглавог супа), њихових станишта (места гнежђења и одмора), феномена и активности која је реализована током теренског истраживања за потребе реализације овог Уговора.

Бројање колонија белоглавог супа методом цензуса представља пребројавање сваке јединке у већ дефинисаним тачкама са којих је најбољи преглед колонија које се прате или контролишу. У једној колонији дефинише се неколико или више тачака и истовремено се, или у веома кратком временском размаку, броје све јединке на дефинисаним тачкама.

Овакав начин рада омогућава релативно прецизно бројање и добијање реалне величине колонија или дела популације у пререпродуктивном периоду. То је значајно у даљем праћењу и сагледавању величине колонија (репродуктивних група), као и уопште субпопулације белоглавог супа у Србији.

Бројање се обавља у минимално повољним временским условима за теренски рад (цензус) у раним преподневним (пре полетања јата) или у касним поподневним часовима (по повратку јата на места гнежђења или одмора). У том случају неопходно је да се изведе минимално један успешан цензус током дана на месту окупљања птица (на одмориштима или местима гнежђења, као и на хранилиштима). Такође, током цензуса, врше се током дана и сва друга бројања и посматрања птица (у прелету, на местима исхране, дневног одмора итд.) како би се добио детаљан увид у њихово кретање и понашање, као и у евентуалне проблеме који могу утицати на њихову заштиту.

За потребе извођења теренских активности комбиновано су коришћени аутомобили и чамци, а на неким локалитетима се и пешачило до прегледних тачака насупрот колоније

тамо где није могуће трансектом бележити гнезда (горњи ток клисуре реке Вељушнице, Павловића Брод, горњи ток Кладничке реке и Радоиња).

За потребе што детаљнијег бројања јединки, управљач СРП „Увац“ је обезбедио довољну количину хране за белоглаве супове на хранилишту (Манастирине) током главног цензуса 22.12.2021. и појединачних излазака 24.12.2021. и 25.12.2021. године, тако да су трофичка кретања птица била редукована у друга подручја.

Цензус белоглавих супова извршило је пет тимова састављених од орнитолога ЕУ „Чувари природе“ и чувара СРП „Увац“, чиме је омогућено да раде цензус истовремено на различитим колонијама и локалитетима. Преглед обиђених локалитета/колонија, са временом обиласка, цензуса и састава тимова који су обавили мониторинг белоглавог супа на подручју СРП „Увац“ у периоду 22.-25.12.2021. године приказан је у Табели 1.

Подаци о стању на терену, посебно о проблемима везаним за појачано присуство туриста, као и око рада хранилишта добијени су на основу разговора са Управљачем СРП „Увац“. Такође, увид у ситуацију на терену је добијен на основу досадашњих редовних мониторинга и истраживања ЕУ „Чувари природе“.

Орнитолог ЕУ „Чувари природе“ и чувари СРП „Увац“ током мониторинга белоглавог супа у колонији на Радоињи (фото: Брано Рудић)

Табела 1: Преглед обиђених локалитета/колонија, време обиласка и цензуса и састав тимова који су обавили мониторинг белоглавих супова на подручју СРП „Увац“ у периоду 22.-25.12.2021. године

Редни број	Локалитет/колонија	Датум и време	Тим	Коментар
1.	Павловића Брод (Златарско језеро)	22.12.2021. 09:00-13:00h	Миливоје Ремовић, Неџад Џановић	Обављен преглед колоније – нема птица на местима гнежђења и одмора
2.	Клисура Кладничке реке – горњи ток	22.12.2021. 09:00-13:00h	Миливоје Ремовић, Неџад Џановић	Обављен преглед колоније – нема птица на местима гнежђења и одмора
3.	Увачко језеро са доњим делом Кладничке реке, Орловача, Довратник и ушће Вељушнице	22.12.2021. 09:00-13:00h	Недељко Шекуларац, Новак Пејовић	Избројане птице на местима одмора, на гнездима и при првом полетању
4.	Клисура реке Вељушнице и Вагањица	22.12.2021. 09:00-13:00h	Стево Радовановић, Предраг Прељић, Бојана Суботић, Невена Опанчина	Избројане птице на местима одмора, на гнездима и при првом полетању
5.	Увачко језеро – Молитва (горњи ток клисуре Увца)	22.12.2021. 09:00-13:00h и 24.12.2021. 09:00-13:00h	Новак Пејовић, Недељко Шекуларац, Стево Радовановић, Предраг Прељић	Избројане птице на местима одмора, на гнездима и при првом полетању
6.	Радоињско језеро	22.12.2021. 09:00-13:00h и 25.12.2021. 09:00-13:00h	Иван Василић, Ади Адиловић, Радивоје Филиповић, Брано Рудић	Избројане птице на местима одмора, на гнездима и при првом полетању
7.	Чоловића стијене на Златарском језеру	22.12.2021. 14:30-16:00h	Иван Василић, Недељко Шекуларац	Обављен преглед колоније – нема птица на местима гнежђења и одмора
8.	Хранилиште Манастирине	22.12.2021. 09:00-13:00h	Гочобија Шуаиб	Обављен преглед хранилишта-нема птица на хранилишту и на околним стенама

3. РЕЗУЛТАТИ МОНИТОРИНГА

Преглед бројности птица по колонијама у СРП „Увац“

На подручју СРП „Увац“ до сада је евидентирано присуство шест гнездећих група/ колонија белоглавог супа: клисура Увца код Павловића Брода (Златарско језеро), клисура Кладничке реке и клисура Увца (око њеног ушћа у Увачко језеро), клисура реке Вељушнице и Вагањица, Увачко језеро – Молитва (горњи ток клисуре Увца), Радоињско језеро и Чоловића стијене на Златарском језеру. Укупан број птица по колонијама у оквиру мониторинга по Уговору одређен је на основу њиховог утврђеног броја на свим пронађеним местима гнежђења и одмора. У табелама бр. 2, 3, 4, 5, 6 и 7 дати су прикази бројности птица по местима налаза у дефинисаним колонијама на подручју СРП „Увац“, а у табели број 8 бројност белоглавог супа по колонијама у СРП „Увац“ на основу цenzуса у периоду 22-25.12.2021. године.

Белоглави супови су већ на местима гнежђења, децембар 2021. (фото: Брано Рудић)

Табела 2: Бројност белоглавог супа по местима гнежђења и одмора у колонији у клисури Увца код Павловића Брода (Златарско језеро) 22.12.2021. године.

Редни број	Микролокација	Број јединки у гнездима	Број јединки на месту одмора на стенама	Укупан број јединки
1.	Две стене са гнездима- западна страна (испод Гујаничића Мале)	0	0	0
2.	Три стене – гребена - западна страна (испод Гујаничића Мале)	0	0	0
3.	Две стене - ПБ исток - (код Стеванетића)	0	0	0
4.	Стена испод Јаџине кривине	0	0	0
		0	0	0

Табела 3: Бројност белоглавог супа по местима гнежђења и одмора у колонији клисуре Кладничке реке и клисуре Увца (око њеног ушћа у Увачко језеро) 22.12.2021. године.

Редни број	Микролокација	Број јединки у гнездима	Број јединки на месту одмора на стенама	Укупан број јединки
1.	Стена Орловица 1	7 јединки у 5 гнезда	48	55
2.	Стена Орловица 2	6 јединки у 3 гнезда	44	50
3.	Стена у средишњем делу клисуре Кладничке реке	9 јединки у 5 гнезда	9	18
4.	Стена у горњем току клисуре Кладничке реке код Бобовића	0	0	0
5.	Стена Довратник	2 јединке у 1 гнезду	1	3
6.	Мусин клик	0	0	0
7.	Жвале – стена после увале	2 јединке у 1 гнезду	0	2
8.	Стене пре грчког гроба	2 јединке у 1 гнезду	4	6
9.	Хранилиште	0	0	0
		28 јединки у 16 гнезда	106	134

Табела 4: Бројност белоглавог супа по местима гнезђења и одмора у колонији у клисури реке Вељушнице и на Вагањици 22.12.2021. године.

Редни број	Микролокација	Број јединки у гнездима	Број јединки на месту одмора на стенама	Укупан број јединки
1.	Стене у клисури Вељушнице код Селишта	0	43	43
2.	Средишњи део клисуре Вељушнице–источна страна	0	0	0
3.	Steње Вагањица	3 јединке у 2 гнезда	1	4
		3 јединке у 2 гнезда	44	47

Мониторингом белоглавих супова забележен је значајан број птица ухваћених у клопку на миграцији кроз Бугарску које су се вратиле у завичајну колонију на Увцу. На фотографији је белоглави суп маркиран у Бугарској 2019. године, генерација 2018. са Увца (фото: Брано Рудић)

Табела 5: Бројност белоглавог супа по местима гнежђења и одмора у колонији Увачког језера–Молитва (горњи ток клисуре Увца) 22.12.2021. и 24.12.2021.године.

Редни број	Микролокација	Број јединки у гнездима	Број јединки на месту одмора на стенама	Укупан број јединки
1.	Стене у клисури код места Бања	1 јединка у 1 гнезду	9	10
2.	Кучкин крш	7 јединки у 4 гнезда	0	7
3.	Црвена стена	2 јединке у 1 гнезду	8	10
4.	Стена Молитва 2	6 јединки у 4 гнезда	2	8
5.	Стене код Ушачке пећине	1 јединка у 1 гнезду	0	1
6.	Стене код Јерининог града (стена Молитва 1)	0	0	0
7.	Стена Ушачки клик (Орловача)	7 јединки у 4 гнезда	15	22
8.	Стена „Кања“ код висећег моста	0	0	0
9.	Ледена пећина	1 јединка у 1 гнезду	0	1
		25 јединки у 16 гнезда	34	59

Табела 6: Бројност белоглавог супа по местима гнежђења и одмора у колонији на Радоињском језеру 22.12.2021. и 25.12.2021.године.

Редни број	Микролокација	Број јединки у гнездима	Број јединки на месту одмора на стенама	Укупан број јединки
1.	Сениште	4 јединке у 3 гнезда	10	14
2.	Негбинска река	3 јединке у 2 гнезда	9	12
3.	Етно село	6 јединки у 3 гнезда	0	6
4.	Жута стена	15 јединки у 11 гнезда	13	28
		28 јединки у 19 гнезда	32	60

Табела 7: Бројност белоглавог супа по местима гнезђења и одмора у колонији на Чоловића стијенама на Златарском језеру 22.12.2021. године

Редни број	Микролокација	Број јединки у гнездима	Број јединки на месту одмора на стенама	Укупан број јединки
1.	Стење Чоловића стијене	0	0	0
		0	0	0

Табела 8: Бројност белоглавог супа по колонијама у СРП „Увац“ на основу цenzуса у периоду 22.12.–25.12.2021. године

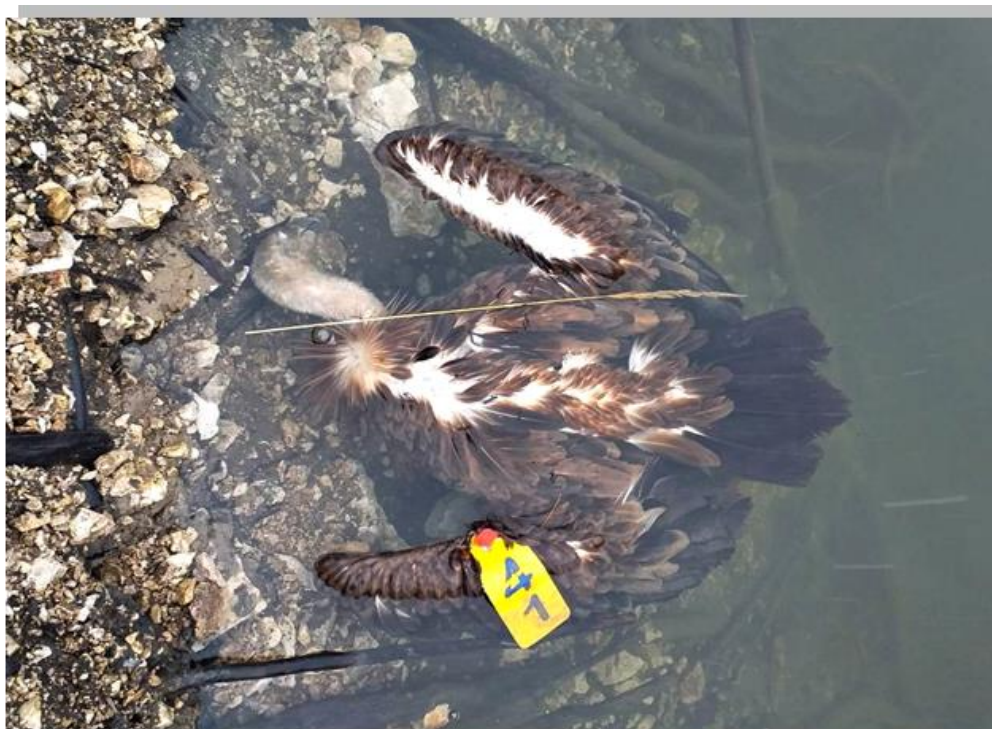
Редни број	Колонија	Број јединки	Коментар
1.	Клисура Увца код Павловића Брода (Златарско језеро)	0	
2.	Клисура Кладничке реке и клисура Увца (око њеног ушћа у Увачко језеро)	134	Присутан је значајан број иматуруса и субадулта
3.	Клисура реке Вељушнице и Вагањица	47	
4.	Увачко језеро – Молитва (горњи ток клисуре Увца)	59	Присутан је значајан број иматуруса и субадулта
5.	Радоињско језеро	60	Присутан је значајан број иматуруса и субадулта
6.	Чоловића стијене на Златарском језеру	0	
	Укупан број	300	У колонијама преовладавају одрасле јединке, а присутан је и значајан број иматуруса и субадулта

Истог дана када је рађен цenzус, у непосредној близини колоније на Увцу забележени су белоглави супови на следећим локалитетима: стена Јања (два пара), Муртеница (један пар) и Доброселица (два пара). У скорије време треба проверити и појединачне парове и групе које бораве у кањону Лима, на Мучњу и на Нинаји.

Треба поменути да су на укупан број пребројаних јединки белоглавог супа у периоду 22.–25.12.2021. године утицале неповољне временске прилике и да је он сигурно значајно већи.

Анализа негативних фактора и утицаја

На подручју СРП „Увац“ и широј околини угрожавајући фактори су минимализовани и морталитет белоглавог супа је релативно мали. Један од негативних фактора који је последњих година присутан на подручју СРП „Увац“ је повећано присуство посетилаца, а посебно коришћење моторних чамаца и других пловила на Увачком и Златарском језеру, што узрокује знатно узнемиравање белоглавих супова и других строго заштићених врста птица и може довести до напуштања територија или места гнезђења чиме би резултати заштите били анулирани и доведена у питање основна функција СРП „Увац“. Проблем колизије, односно судара са деловима преносне мреже високог напона нарочито је изражен у зони Увачког језера због великог броја далековода. Електрокуција (страдање птица услед струјног удара) је мање изражена али присутна. Један од негативних фактора је и криволов (незаконит лов током кога страдају јединке заштићених, неловних врста). Хранилиште за белоглаве супове привлачи псе луталице који представљају велику опасност јер разносе лешине са хранилишта и на тај начин могу да шире евентуалне заразе. Поред тога све чешће долази до напада паса на белоглаве супове, што неретко завршава и угинућем птица. Белоглави суп Василија нађен је мртав у Увачком језеру, страдао је од последица уједа паса, највероватније на хранилишту (фотографија у прилогу). Управа резервата већ предузима мере да до оваквих напада више не дође, али и мештани треба да поведу рачуна о својим псима којима није место у заштићеном подручју.

Према евиденцији Управљача у 2021. години забележено је 14 угинулих белоглавих супова, од тога 7 у периоду излетања младунаца, од којих је један био одрасла полно зрела птица. Резултати указују да је неопходна контрола колонија у периоду полетања младунаца, посебно је приметан недостатак контроле на Радоињском језеру где су забележена три утопљена младунца.

Анализа предузетих мера и активности заштите белоглавог супа

Рад хранилишта је једна од главних мера и активности на заштити белоглавог супа и других некрофагих врста у СРП „Увац“. Опстанак и обнова ове врсте је и даље у веома великој зависности од рада хранилишта због проблема недостатка основних извора исхране услед промене начина одгајања стоке у савременом периоду. Обиласком хранилишта за белоглаве супове током мониторинга 2021. године утврђено је да се рад хранилишта одвија регуларно и да птице добијају редовно и довољну количину хране кланичног отпада и угинуле стоке. Према евиденцији Управљача у периоду од јануара до новембра 2021. године допремљено је око 450 тона хране (око 125 тона лешева угинулих животиња и око 325 тона кланичног отпада). Храна се допрема најмање једном недељно, мада у неким случајевима и много чешће. Квалитет хране, у смислу ветеринарске исправности, под контролом је локалних ветеринарских станица и ветеринара. Чишћење хранилишта обавља се редовно у одређеним временским интервалима. По информацијама добијеним од Управљача нема проблема око набавке и квалитета хране, као ни око чишћења хранилишта од нагомиланих остатака.

Белоглави супови на хранилишту „Манастирина“ (фото: Саша Прерадовић)

На основу увида на терену током мониторинга, као и по добијеним информацијама од Управљача, на подручју СРП „Увац“ нису уочени проблеми у вези реализовања мера и активности на заштити и обнови белоглавог супа који су предвиђени Планом управљања СРП „Увац“ 2013-2022. и Програмом управљања СРП „Увац“ за 2021. годину. Такође, нису уочени ни проблеми у вези са радом чуварских служби на чувању белоглавог супа и других врста, као и њихових станишта. Постављене инфо табле – упозорења, обавештења и забрана су у функцији очувања белоглавог супа. Међутим, постојећи степен изграђености и функционисања пешачких стаза и видиковаца, као и утицај броја, траса и периода туристичких посета водом и копном захтевају додатна истраживања и анализу. Пружање помоћи повређеним и оболелим јединкама белоглавог супа, као и других врста, веома је добро организовано и синхронизовано са другим надлежним организацијама и институцијама. На тај начин редовно се спашавају изнемогле, повређене и болесне јединке белоглавог супа и других врста и након опоравка поново враћају у природу или задржавају у прихватилиштима за дивље животиње и зоолошким вртovima. Младунце белоглавог супа који су испали из гнезда прикупљају чувари резервата Увац у редовним контролама колонија, током јула и августа, када је највећи ризик да падну из гнезда и пренесе их у прихватни центар који је 2008. изграђен за ове намене. Обиласком волијере у СРП „Увац“ утврђено је присуство пет младунаца белоглавог супа који се налазе на привременом опоравку пре враћања у природу.

Белоглави супови у волијери-прихватилишту за птице (фото: Брано Рудић)

4. ДИСКУСИЈА И ЗАКЉУЧАК

У периоду 17.–31.12.2021. године обављена је контрола успешности гнежђења белоглавог супа *Gyps fulvus* у заштићеном подручју СРП „Увац“ где је методом цензуса утврђено присуство укупно 300 јединки. Цензус који је обављен на подручју СРП „Увац“ део је цензуса који се обавио и на свим осталим колонијама у Србији (СРП „Клисура реке Милешевке“ и СРП „Клисура реке Трешњице“). Током мониторинга колонија белоглавог супа обављеног на подручју СРП „Увац“ у јуну 2021. године, потврђено је успешно гнежђење 105 парова, док је укупан број парова процењен на 174. Добијени резултати зимског цензуса у складу су са резултатима добијеним мониторингом гнездећих парова током јуна 2021. године. Приметно је значајно смањење успешних гнежђења у односу на претходну годину када су забележена 122 младунца. Један од фактора који утиче на број активних парова је притисак прекомерне туристичке посете резервату у периоду гнежђења белоглавог супа, који није под контролом чуварске службе. Неопходно је умањити притисак прекомерних посета и вратити их под контролу Управе резервата Увац.

Треба истаћи да је евидентирана бројност белоглавог супа током мониторинга СРП „Увац“ највећа у Србији, као и у региону Балкана. Бројност белоглавог супа у колонијама у СРП „Увац“, као и Србији континуирано расте током последње две деценије након предузетих мера и активности на заштити ове врсте.

У циљу спречавања негативних ефеката узнемиравања белоглавог супа (напуштања гнезда и губитка легала, промена територија и напуштања колонија) и других строго заштићених и заштићених врста птица предлаже се увођење строжијег режима кретања туриста моторним и другим чамцима и пловилима.

У циљу утврђивања степена негативног утицаја кретања туристичких чамаца и пловила, као и повећаног присуства посетилаца на постојећим стазама и видиковцима на подручју Увачког језера, као и на другим локалитетима СРП „Увац“, неопходно је у наредном периоду интензивирати стручни надзор, истраживања и мониторинг, који укључује и праћење успешности гнежђења белоглавог супа и других посебно осетљивих строго заштићених врста птица.

У вези са радом хранилишта, неопходно је планирати изградњу још једног хранилишта на подручју СРП „Увац“, као и по могућству истраживања у вези са квалитетом хране која се даје белоглавим суповима (утврђивање количине антибиотика, хормона и других ветеринарских лекова, тешких метала и других опасних и штетних материја).

5. Литература

- Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010-испр. и 14/2016).
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016).
- Уредба о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/2012).
- Уредба о заштити Специјалног резервата природе „Увац“ („Службени гласник РС“, бр. 25/2006, 110/2006).
- Програм управљања СРП „Увац“ за 2021. годину (Сагласност Министарства заштите животне средине, број: 353-02-02297/2020-04 од 24.12.2020. године).
- План управљања Специјалним резерватом природе „Увац“ за 2013-2022. годину (сагласност Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања бр. 353-02-182/2013-02 од 23.10.2013. године).
- Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби Специјалног резервата природе „Увац“ („Службени гласник РС“, бр. 50/2014).
- Програм управљања посетиоцима у Специјалном резервату природе „Увац“ у 2021. години, „Резерват Увац“ д.о.о., Нова Варош.
- Грубач, Б. 2014. Белоглави суп *Gyps fulvus*. Завод за заштиту природе Србије, Београд.
- Извештај о контроли успешности гнезђења белоглавог супа на заштићеном подручју СРП „Увац“ за период 04.12. – 23.12.2020. године.